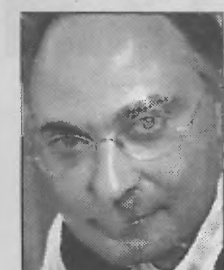

ENFIANDO

FRIDA KAHLO E FRANCISCO MIGUEL

Texto Francisco X. Fernández Naval

Dende hai un tempo chega a nós, de maneira periódica, o nome de Frida Kahlo, a pintora mexicana, filla do fotógrafo Guillermo Kahlo, casada co tamén pintor Diego Rivera. Hai dous ou tres anos foi a película "Frida", soñada e protagonizada por Salma Hayek, dirixida por Julie Taymor, que conta coa presenza nocturna e musical, que así é ela, de Chavela Vargas, película que deu a coñecer a personalidade e a obra de Frida a un público heteroxéneo e numeroso. Hoxe é a exposición de fotografías, que baixo o título de "La gran ocultadora", podemos ver na Casa de América de Madrid, exposición que é unha sorte de biografía en imaxes, todas cun algo teatral, como se Frida se interpretase a si mesma —ó cabo é o que todos facemos—, con fotografías que van dende a nenez ata a morte, con esa derradeira imaxe tomada por Lola Álvarez Bravo, seguindo as instrucións da pintora.

Esa capacidade de Frida para pensar, para deseñar os escenarios e o afeito das imaxes, para se interpretar máis alá da morte, só pode ser comprendida pola profesión do pai, que a familiarizou co obxectivo, e pola precaria saúde, tan condicionada, tan condicionante, provocando a provocación, facendo xermolar o soño doutras vidas, acaso doutras mortes.

Sempre que me achego a Frida ou a Diego Rivera, lembro a Francisco Miguel, o pintor coruñés, formado nas vangar-

das, membro dos grupos culturais máis importantes da cidade nos anos vinte do século anterior, director artístico da revista Alfar, asasinado na madrugada do 29 de setembro de 1936, nos campos de Margade, lugar de Que de Arriba, parroquia de Bertoa, concello de Carballo.

Segundo o párroco, Antonio Coello, a caixa que gardou o seu corpo foi pagada coas esmolas dos labregos. O cadáver de Francisco Miguel presentaba tres feridas de bala, unha no ombreiro e dúas no estómago, tiña desfeita a cabeza e mutiladas as mans, para que non pintase, para que non debuxase, tampouco no máis alá, que é cousa sabida que pintura e debuxo son armas de liberdade, coma o son verso e palabra, música e canto, como o son verdade e memoria.

Coa lembranza de Paco Miguel vén a de Syra Alonso, a viúva, autora dos Diarios que narran os últimos días da vida do pintor, e tamén a vida anterior que compartiron e a posterior sen el, no exilio e cos tres fillos, diarios publicados pola editorial A Nosa Terra.

É seguro que Francisco Miguel e Syra coñeceron a Frida e Diego Rivera. Suponse que Paco coñeceu a Rivera nas viaxes deste á Coruña e que logo se atoparían en París, durante a lúa de mel con

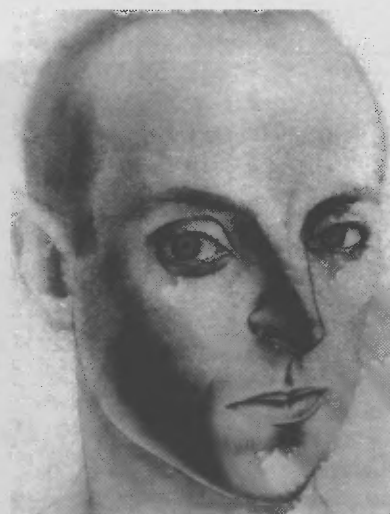

convento abandonado en Taxco co tamén pintor e muralista coma Diego, David Alfaro Siqueiros e coa poeta uruguaia Blanca Luz Brum. Antes, de paso pola Habana, Francisco Miguel retrata a Alejo Carpentier, obra exhibida hoxe na casa museo do escritor.

En entrevistas posteriores, Syra lembraba a capacidade de seducción de Rivera e as visitas que lle facían norteamericanas ricas, máis atraídas polo personaxe que pola súa obra. A primeira páxina do xornal El Universal do 1 de xaneiro de 1934, lembra a importancia artística que para México tivo o ano anterior e publica retratos fotográficos de Gabriel Fernández Ledesma, Diego Rivera, Roberto Montenegro, Foujita, María Izquierdo e Francisco Miguel, denominándoos mestres de sona internacional.

A min gústame imaxinar a Syra e Francisco Miguel entrando na casa azul de Frida e Diego, admirándose das cores, bebendo os arrecendos do serán. Pénsoos alí, en compañía de amigos coma Lola Olmedo, Rodolfo Usigli, Siqueiros, bebendo e cantando como Chavela, falando de revolucións, soñando outro mundo posible.

Se cadra, Frida lle ensinou a el a pensar, a ofrecer ese perfil, esa ollada, tan semellantes nos dous, tan expresivas. E el fállelle a ela dun país onde o rumor dos piñeiros, o balbordo do mar, o zoar das abellas, o canto dos paxaros, fai da paisaxe a casa do home, malia que non foi quen de o acoller a el no seu regreso, malia que hoxe apenas o recorda.

Arriba, cadro "Mexillóns" (1930) de Francisco Miguel, coa vista da entrada da ría de Ferrol. Abaixo, autorretrato de Francisco Miguel e imaxe de Frida Kahlo no programa da exposición "La gran ocultadora"

Syra en 1920, e que sería o pintor mexicano quen espertaría neles o afán de visitar México. Paco Miguel e Syra viviron alí entre 1926 e 1933. En 1931 comparten as dependencias dun